
6. ORSZÁGOS PROGRAMOK

6.1 MAGYAR TUDOMÁNYOS MŰVEK TÁRA

A 2022-es évben megnehezítette működésünket, hogy elmaradt a korábbi évekhez hasonlóan a központi támogatás. Az MTMT működését az MTA KIK költségvetéséből 93 millió Ft. Ezen felül célfeladatok ellátására az Eötvös Loránd Kutatási Hálózattól (ELKH) 20 millió Ft összegű támogatás kaptunk, az MTA pedig 4 millió Ft-ot folyósított a 160 akadémikus jelölt illetve a 25 kisgyermeket nevelő kutatói támogatásra pályázó MTMT-ben rögzített publikációs és idézettségi adatainak ellenőrzése és az akadémikus jelöltek publikációs teljesítményét reprezentáló informatikai felületre a 2022-es évre. A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapnál (NKFI) megpályázott 90 millió Ft-ot nem kaptuk meg (ezt ugyanakkora összegben a SZTAKI is megpályázta). Költségvetésünket az MTA 40 millió Ft-os működési támogatása segítette ki, illetve év végén a Kulturális és Innovációs Minisztérium pénzmaradványából kaptunk 30 millió Ft-ot, amiből a 2022-es bevételünkben keletkezett 34 és fél milliós hiány pótlására nyílik lehetőségünk. Ezek a költségvetési számok nem tartalmazzák a SZTAKI-nak az MTMT rendszer üzemeltetéséért és fejlesztéséért nyújtott támogatást.

Az MTMT tevékenységében a napi működtetési és támogatási feladatok mellett 2022-ben is kiemelt szerepet játszott az akadémiai pályázatok támogatása. Januárjában fejeztük be az akadémikusjelöltek MTMT-ben rögzített publikációs és idézettségi adatainak ellenőrzését. Az adatok szerzőnkénti szinkronizálással felkerültek az önálló, erre a célra az MTA tudományos osztályaival egyeztetve kifejlesztett, a szerzői adatokat osztályonkénti táblázatban megjelenítő internetes felületre.

Folytatódott az MTA tudományos osztályok publikációs és idézettségi minimálkövetelményei programozásának előkészítése, az egyes kritériumok MTMT adatokkal összevetése, tisztázása, illetve két osztály (VI. és X.) esetében a megfelelő felületek is előálltak.

Folytatódott a pályázatok számára történő adatátadások támogatásának továbbfejlesztése is. Befejeződött az MTMT adatok Bolyai-pályázat felületre történő teljesen automatikus adatátviteli folyamatának fejlesztése. Sor került az MTA Akadémiai ifjúsági díj MTMT támogató felületének kialakítására is a support.mtmt.hu felületen. A pályázati rendszereken kívül az Akadémiai kiadó MeRSZ kiadói portáljával is közvetlen MTMT adat-összekapcsolást létesítettünk.

2022-ben két ízben üléseztek az MTMT irányító testületei, a Koordinációs Testület (február 23., október 11.) és a Tudományos Tanács (március 2., október 16.). Támogattuk az MTMT Tudományos Tanács a periodikák presztízs adatainak megjelenítésére létrehozott bizottságának munkáját.

A napi intézményeknek nyújtott adatszolgáltatások mellett továbbra is elvégeztük az ELKH éves jelentéséhez az ELKH intézmény és támogatott kutatócsoportok előző évi MTMT adatainak ellenőrzését és statisztikai összesítését. Az év során több ízben szolgáltatunk adatokat a felsőoktatási intézmények publikációs teljesítményéről Kulturális és Innovációs Minisztérium számára.

Az MTMT fejlesztésekben az évben a hangsúly a Web of Science és a Scopus automatikus idéző betöltés kapta.

Módosult a Web of Science automatikus idézőimport módszere, és alkalmassá vált a WOS idéző rekordok adatbeviteli dátumával összehangolt automatikus MTMT-be történő bevitelére. Ezzel együtt szükségessé vált a több meghatározott publikációazonosító egyezésén alapuló duplumgyanú ellenőrzés korrekciója is. 2022-ben első ízben indítottunk Scopus automatikus idéző letöltést, amelynek keretében a 2016–2021-es megjelenési évekkal és Scopus külső azonosítóval rendelkező, de WOS azonosítót nem tartalmazó MTMT forrásrekordok idézőit töltöttük le a Scopus adatbázisból.

2022-ben összességében 20 intézménynek 79 alkalommal, 179 órában tartottunk oktatást és konzultációt, ebből egy angol nyelven folyt. Mindezeket túl április 20-án a Networkshop 2022 konferencia keretében az MTMT intézményi adminisztrátorai számára sikeresen megtartottuk vegyes jelenléti és online részvétellel MTMT tutoriálunkat (38 fő, 6 óra). Februárban és októberben az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézet keretei között „Az intézményi publikációs vagyont nyilvántartása a Magyar Tudományos Művek Tárában” elnevezéssel 30 órás akkreditált MTMT tanfolyamokat tartottunk (20 és 16 fő részvételével).

Az MTMT-hez ebben az évben 8 intézmény csatlakozott.

Továbbra is jelentős feladatot rótt az évben az osztály munkatársaira a felsőoktatási intézményrendszer átalakulásával kapcsolatos változások átvezetése.

Összetettebb eseti adatszolgáltatást 36 esetben kértek. Ebből 19 kérés a felsőoktatási intézményektől, a továbbiak az MTA, ELKH, ITM/KIM részéről, illetve a tudományos kutatások vezetőitől érkeztek.

MTA Doktora pályázók

2022-ben 91 beadott pályázat volt, ezek közül volt 20 fő, aki még 2021-ben indította az eljárást.

Az MTA tudományos osztályai	A beadott pályázatok száma	
	2021	2022
I. Nyelv- és Irodalomtudományok osztálya	8	9
II. Filozófiai és Történettudományok Osztálya	15	14
III. Matematikai Tudományok Osztálya	5	6
IV. Agrártudományok Osztálya	5	6
V. Orvosi Tudományok Osztálya	12	9
VI. Műszaki Tudományok Osztálya	15	10
VII. Kémiai Tudományok Osztálya	5	6
VIII. Biológiai Tudományok Osztálya	8	12
IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya	9	8

Az MTA tudományos osztályai	A beadott pályázatok száma	
	2021	2022
X. Földtudományok Osztálya	11	7
XI. Fizikai Tudományok Osztálya	4	4
	97	91

2023-as évre 7 pályázó anyagának kezelése húzódik át, ezekből

- 3 esetben a DTT-be feltöltés megtörtént, de még nem kaptunk jelzést a pályázótól, hogy le is zárhatjuk a feltöltést,
- 2 esetben az ellenőrzés kész, hamarosan megtörténik a DTT-be feltöltés,
- 2 esetben az ellenőrzés még folyamatban van.

Az MTA tudományos osztályainak folyóirat-listáit 5 Tudományos Osztály kérésére kellett módosítanunk:

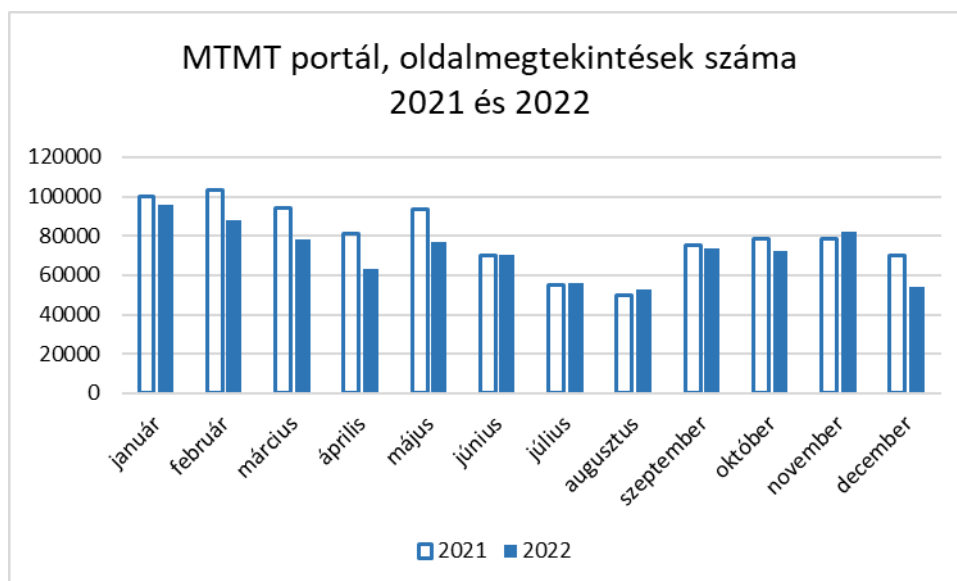
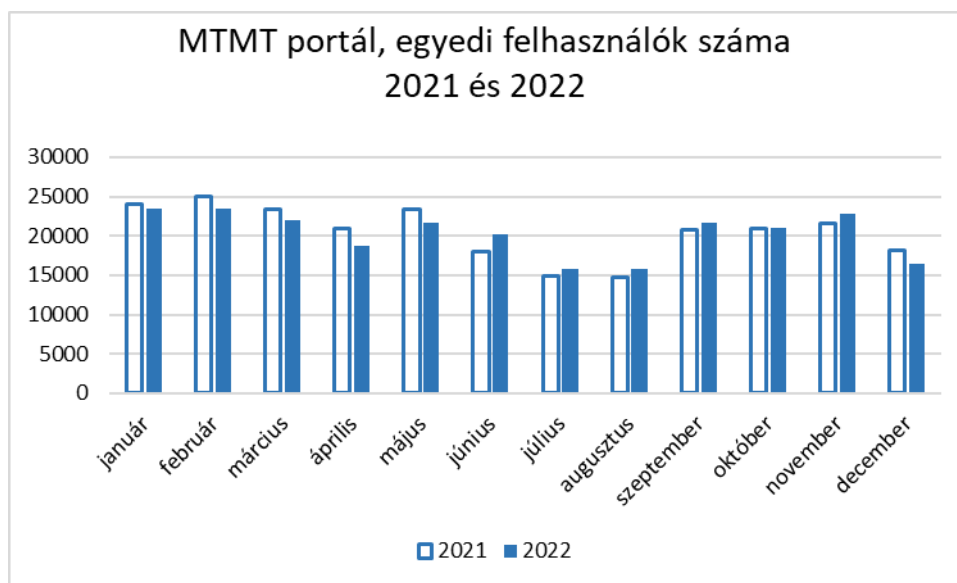
- Az MTA Doktora pályázatokhoz kapcsolódó akadémiai folyóirat listák rendezése
- Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya Irodalom- és Kultúratudományi Bizottság és Orientalisztikai Tudományos Bizottság folyóiratlisták kiegészítése.
- Filozófiai és Történettudományok Osztálya Ókortörténeti Tudományos Bizottság, Filozófiai Tudományos Bizottság, Történettudományi Bizottság és Régészeti Tudományos Bizottság folyóiratlisták kiegészítése.
- Agrártudományok Osztálya folyóirat listájának rendezése, jelenlegi lista megküldése a DTT-nek.
- IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya „célközönség”-ben hiányos folyóiratok javítása – folyamatban.
- X. Földtudományok Osztály folyóiratlista elemeinek összevetése az MTMT folyóirataival – folyamatban.

MTMT adatbázis statisztika (2022.01.01. – 2022.12.31.)

	2021	2022
Csatlakozott intézmények	171	178
Szerzők		
Összes szerző	71 795	76 072
Nyilvános szerzők	62 887	68 242
Közleménnyel rendelkező	60 303	64 227
Adminok		
Összes admin	3 839	4 140
Aktív admin	1 998	2 113
Közlemények		
Összes közlemény	2 219 586	2 350 965

	2021	2022
Folyóiratcikk	1 035 952	1 102 087
Könyvrészlet	493 389	524 082
Könyv	204 550	210 203
Egyéb konferenciaközlemény	131 020	134 529
Egyéb konferenciakötet	65 812	64 818
Oltalmi formák	7 503	7 685
Disszertáció	24 664	26 292
Egyéb	201 987	217 998
Alkotás	53 562	61 954
Kutatási adat	1 147	1 317
Idézések		
Összes idézés kapcsolat	9 140 396	10 386 673
Független	7 486 515	8 526 065
Függő	1 583 165	1 780 480
Nem vizsgált	70 716	80 128
Teljes tudományos közlemények		
Közlemények száma	1 360 726	1 433 204
Összes idézés kapcsolat	8 830 949	10 016 251
Független idéző kapcsolatok	7 223 106	8 210 250
Függő idéző kapcsolatok	1 541 637	1 731 945
Nem vizsgált	66 206	74 056
Wos/Scopus jelölt	487 440	539 324
Wos/Scopus idézővel rendelkező	283 073	312 829
Wos/Scopus idézők száma	6 972 556	7 995 420
Teljes tudományos művek aránya (%) az összesből	61,31%	60,96%

MTMT portál statisztika – 2022¹

¹ MTMT portál használati statisztikái a Google Analytics programmal készültek.

6.2 ELEKTRONIKUS INFORMÁCIÓSZOLGÁLTATÁS (EISZ) NEMZETI PROGRAM

Az Elektronikus Információszolgáltatás (EISZ) Nemzeti Program 2022. évben is folytatta nemzeti licenz vásárlásával az elektronikus tudományos tartalmakhoz való hozzáférés biztosítását. Az EISZ összhangban a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) által közzétett országos nyílt tudomány kezdeményezéssel kiemelt figyelmet fordít a nyílt hozzáférés minél nagyobb biztosítására, hogy a friss tudományos eredményeket hozzáférhetővé tegye minden érdeklődő számára és növelje a magyar kutatási eredmények, publikációk láthatóságát.

A projekt eredményeként a hazai szakkönyvtári hálózat folyamatos hozzáférést biztosít a kutatói közösség számára a kurrens tudományos tartalmakhoz. A teljes szövegű adatbázisok mellett a bibliográfiai és hivatkozáskereső adatbázisok segítik a szakirodalmi áttekintéseket és lehetőséget biztosítanak az intézmények tudományos működésének összehasonlítására.

A projekt azonosító számai: 2020-2.1.1-ED-2022-00195, 2020-2.1.1-ED-2022-00191

Az Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program (EISZ) költségvetésének forrásai

Központi forrás és céltámogatások

A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal a 2021. évi XC. törvény Magyarország 2022. évi központi költségvetéséről 10§ (2) alapján pályázati úton 2022-ben 1950 millió forintot biztosított éves elszámolási rendszerű pályázati támogatás keretében az országos elektronikus információszolgáltatás támogatására. A pályázati forrás a Programtanács által megszavazott beszerzési és költségvetési tervben meghatározottak alapján került felhasználásra.

Az EISZ Határon túli projektet 54,5 millió forint céltámogatással finanszírozta az NKFIH, melynek eredményeként 34 határon túli intézmény fért hozzá a magyar tartalmakat biztosító adatbázisokhoz és továbbképzés keretén belül tájékoztak a magyar nyelvű tartalmak hozzáféréséről és publikációs lehetőségről.

A Magyar Tudományos Akadémia elemi költségvetéséből 1 milliárd forinttal támogatta a program megvalósulását.

Tagintézményi hozzájárulások

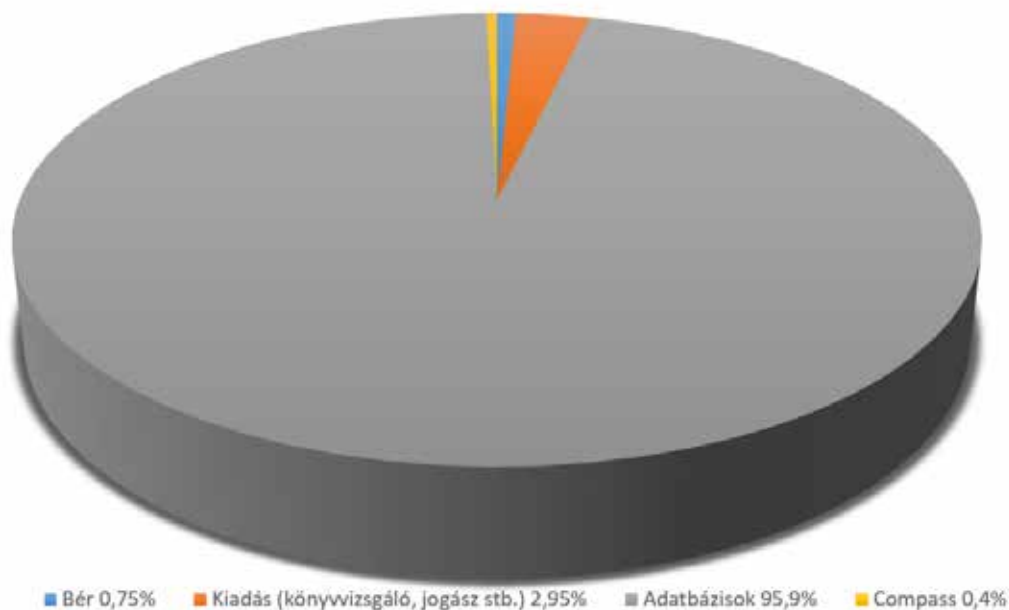
A tagintézményektől önrészként 4 166 630 000 Ft folyt be a Program finanszírozására.

A bevételek 96%-át fordítottuk elektronikus tartalmak beszerzésére.

A fennmaradó összeget a bérek, járulékok, ügyvédi díjak, Közbeszerzési hivatalnak fizetett eljárási díjak, COMPASS fenntartás és fejlesztés díjai, könyvvizsgálat, nemzetközi tagdíjak, banki költségek, postai díjak, kiküldetések és az általános költségelszámolás (1% MTA KIK) tették ki.

Az összesített 2022. évi árfolyamveszteség 198 954 000 Ft volt, ebből 64 927 000 Ft esett a központi keretre melyet a tartalék keretből és a fel nem használt egyéb költségekből fizettünk ki.

EISZ Nemzeti program kiadásai

Az EISZ Programtanács és ülései

A Programtanács a tagintézmények érdekképviselői és döntéshozókészítő testülete.

2022. évben vegyes (online és személyes) üléseket tartottuk március 25-én, július 1-én és november 18-án. Az EISZ Programtanács ügyrendjét Ormándi Gabriella lemondása miatt illetve a Felsőoktatási Államtitkárság átalakulása miatt 2022. november 19-én módosítottuk. Freund Tamás elnök úr levélben kereste meg a Magyar Rektori Konferenciát, hogy tegyenek javaslatot az egyetemek gazdasági érdekeit képviselő programtanácsi képviselőre. Freund elnök úr a Kulturális és Innovációs Minisztériumot is megkereste a Felsőoktatási Államtitkárság képviselője ügyében.

Intézménycsoportok	Int. szám	PT létszám	PT tagok
A Programtanács elnöke			Monok István főigazgató, MTA KIK
Felsőoktatási intézmények	49	10	Kulcsár Szabó Ernőné Gombos Annamária főigazgató, ELTE Molnár Georgina, DE Nagy Gyula SZTE Marton József Ernő főigazgató, BME OMIKK Nagy Zsuzsanna elnök, EKK Szeberényi Gábor főigazgató, PTE Szluka Péter igazgató, SE Tamási Balázs igazgató, OR-ZSE
Magyar Rektori Konferencia			Gelencsér András alelnök
Kancellárok képviselőiben			
ELKH kutatóintézetek	19	3	Balogh Balázs főigazgató, Bölcsészettudományi Kutatóközpont Lévai Péter főigazgató, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont Patkósné Hanesz Andrea könyvtárvezető, SZBK
Nonprofit kutatóintézetek	13	1	Zimányiné Horváth Vera tudományos titkár, ELI-HU
Egészségügyi intézmények	15	2	Izbéki Ferenc főorvos, Fejér Megyei Szent György Kórház Takácsi-Nagy Zoltán főigazgató-helyettes, Országos Onkológiai Intézet
Közgyűjtemények	43	1	Kiss Gábor igazgató, Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár
Országos szakkönyvtárak, szakkönyvtárak	13	1	Rózsa Dávid főigazgató, Országos Széchényi Könyvtár
Államigazgatási intézmények	9	1	Tóthné Csáki Katalin könyvtárvezető, NÉBIH
NKFIH		1	Szabó István innovációs és általános elnökhelyettes
ITM, Felsőoktatási Intézményirányítási és Finanszírozási Főosztály		1	
MTA Titkárság		1	Véber János főosztályvezető-helyettes, MTA Titkárság, Köztestületi Igazgatóság
MTA KIK		1	Gaálné Kalydy Dóra általános főigazgató-helyettes, EISZ Igazgatóság

2022. március 25.

Az EISZ Titkárság beszámolt előző éves munkájáról és bemutatta a 2022. évre vonatkozó munkatervét, melyet a PT tagok egyhangúlag elfogadtak.

Monok István, a programtanács elnöke az árfolyamváltozás okozta kockázatok kapcsán kérte a Programtanács állásfoglalását a várható pénzügyi hiány kezelésére. A Programtanács megállapodott abban, hogy a részletfizetést kérő tagintézmények a második részletet is befizetik június végéig ezzel biztosítva a program likviditását. Amennyiben a tartalékkeret hamarabb elfogyna a számlák teljes kifizetésénél, úgy rendkívüli ülésen határoz a Programtanács a következő lépésekről.

A többéves szerződések kapcsán a programtanács megállapodott, hogy a kiadói tárgyalások után egyenként tekintik át mely kiadó esetében vállalhat a konzorcium többéves szerződést.

A Tudományelemzési és Tudományértékelési osztály új kutatása az Open Access publikálási forma helyzete a bölcsészet-és társadalomtudományok területén, melynek előkészítését és módszertanát Rusvai Mónika ismertette.

Az MTA KIK pilot projektben 2022-ben két magyar szakkönyvkiadóval köt read and publish szerződést. A cél a magyar nyelvű szakkönyvek minél nagyobb láthatósága és a szakkönyvkiadók segítése.

2022. július 1.

Monok István a Programtanács elnöke beszámolt a költségvetési állapotról az árfolyamveszteség tükrében. A június 15-én kiküldött beszámoló alapján éves szinten 146,5 millió forintos veszteséggel számolhat a program.

Az ülésen a Programtanács kifejezte az Elsevier szolgáltatásaival kapcsolatos negatív tapasztalatát, a PT tagjai arra kérték az MTA KIK vezetőségét, hogy a tárgyalások során ne engedjenek áremelést és a szolgáltatáskiesést kompenzálja a kiadó. A Programtanács elnöke kilátásba helyezett egy tárgyalódelegáció felállítását, amennyiben nem sikerül megállapodásra jutni októberig.

Soós Sándor a Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztály vezetője bemutatta a EISZ-szolgáltatások hasznosulás- és hatékonyságvizsgálat eredményeit. A vizsgálat arra irányult, hogy az EISZ adatbázisok mekkora részét képezik a hazai, nemzetközileg látható publikációs kibocsátásnak. A vizsgálat folytatódik az egyes adatbázisokra költött összegekkel való kiegészítésével.

A Programtanács megvitatatta az EISZ Nemzeti Program 2023. évi költségvetését, elfogadta a beszerzési és támogatási tervet.

2022. november 18.

Az EISZ Titkárság beszámolt a 2022. évi pénzügyi helyzetről az árfolyamveszteség kapcsán befizetett intézményi plusz önrészekről. A PT megszavazta, hogy a központi tartalékkeret maradványát,

53,269 millió forint a Határon túli intézmények magyar nyelvű tudományos tartalmak előfizetésére költse a program átmenetileg pótolva a 2023. évben elmaradó NKFIH Határon túli projekt pályázati támogatását.

Az EISZ Titkárság bemutatta a 2023. évi konzorciumokat és a megrendelések alapján kialakult végleges költségvetést.

Az EISZ Titkárság összefoglalót készített a 2018 óta folyamatosan bővülő Read&Publish szerződésekről, az Open Access kvóták kihasználtságáról.

A 2022. évben beszerzett elektronikus tartalmak és a hozzájuk kapcsolódó központi támogatási arányok

EISZ adatbázisok	EISZ támogatás %	Intézményi önrész %
Academic Search Complete – EBSCO	35%	65%
Academic Search Ultimate – EBSCO	5%	95%
ACM Digital Library	5%	95%
Akadémiai Kiadó Folyóiratcsomag előfizetés (read)	30%	70%
Akadémiai Kiadó Folyóiratcsomag OA (publish)	70%	30%
Akadémiai Kiadó MeRSZ	25%	75%
Akadémiai Kiadó Szótárai	25%	75%
Alexander Street – Proquest	0%	100%
American Chemical Society (ACS) Journals	50%	50%
Annual Reviews	0%	100%
Argumentum – Szaktárs	0%	100%
Art and Architecture Source – EBSCO	5%	95%
ATLA Religion Database with ATLASerials	15%	85%
Attraktor Kiadó – Szaktárs	15%	85%
Balassi Kiadó – Szaktárs	15%	85%
BMJ	5%	95%
Brill Databases	5%	95%
Brill Journals	5%	95%
Business Source Complete – EBSCO	5%	95%
Business Source Premier – EBSCO	5%	95%
CAB Abstracts	5%	95%
Cambridge University Press (CUP) Journals	40%	60%

EISZ adatbázisok	EISZ támogatás %	Intézményi önrész %
Citation Connection (+backfiles) – Clarivate	10%	90%
ClinicalKey – Elsevier	30%	70%
De Gruyter Databases	5%	95%
De Gruyter Journals	40%	60%
Early English Books Online – Proquest	0%	100%
Econlit Index With Full Text Package – EBSCO	5%	95%
Education Source – EBSCO	5%	95%
Embase – Elsevier	0%	100%
Emerald	5%	95%
Emerging Sources Citation Index (ESCI) bf 2005-2016	0%	100%
EMIS – CEIC	5%	95%
Food Science and Technology	0%	100%
GALE	20%	80%
Gondolat Kiadó – Szaktárs	15%	85%
iEEE	40%	60%
InCites – Clarivate	5%	95%
IOPScience extra	50%	50%
Journal and Highly Cited Data – Clarivate	20%	80%
JSTOR	50%	50%
Kalligram – Szaktárs	15%	85%
Kortárs Kiadó – Szaktárs	15%	85%
Kossuth Kiadó	20%	80%
Kriterion – Szaktárs	15%	85%
Kronosz Kiadó – Szaktárs	15%	85%
L'Harmattan Digitális Adatbázis	30%	70%
Legal Source – EBSCO	5%	95%
L'Harmattan adatbázisok	0%	100%
Lippincott Williams and Wilkins (LWW)	40%	60%
Magyar Napló Kiadó – Szaktárs	0%	100%
MathSciNet	5%	95%
Mentor Könyvek Kiadó – Szaktárs	15%	85%

EISZ adatbázisok	EISZ támogatás %	Intézményi önrész %
MLA – EBSCO	5%	95%
Múlt és Jövő – Szaktárs	15%	85%
Nap Kiadó – Szaktárs	0%	100%
Napvilág Kiadó – Szaktárs	15%	85%
Osiris Kiadó – Szaktárs	15%	85%
Oxford Art Online	5%	95%
Oxford Handbooks Online	0%	100%
Oxford Music Online	5%	95%
Oxford Research Encyclopedia (ORE)	0%	100%
Oxford University Press (OUP) Journals	40%	60%
Proceedings of the National Academy of Sciences (PNAS)	5%	95%
Project MUSE – Premium Collection	5%	95%
ProQuest Academic Complete	5%	95%
ProQuest Central	15%	85%
Proquest Dissertation and Thesis	0%	100%
Proquest Literature Online	5%	95%
Proquest One Academic	5%	95%
Proquest Periodicals Archive Online	0%	100%
Proquest SciTech Collection	5%	95%
Proquest The Guardian and The Observer	0%	100%
Proquest The New York Times (1851-2015) with Index	0%	100%
PsycARTICLES	5%	95%
PsycInfo	0%	100%
Reaxys – Elsevier	0%	100%
Royal Society of Chemistry (RSC)	50%	50%
SAGE	5%	95%
Science Magazine	25%	75%
ScienceDirect – Elsevier	50%	50%
SciFinder	5%	95%
SciVal – Elsevier	5%	95%

EISZ adatbázisok	EISZ támogatás %	Intézményi önrész %
Scopus – Elsevier	25%	75%
SocINDEX with Full Text	5%	95%
Springer Nature	45%	55%
Statista	5%	95%
Szaktudás Kiadó – Szaktárs	15%	85%
Szent István Társulat – Szaktárs	15%	85%
Tinta Könyvkiadó – Szaktárs	15%	85%
Tinta Könyvkiadó – SzóTudásTár	15%	85%
Typotex	30%	70%
UpToDate	25%	75%
USC SOÁVHA	100%	0%
Web of Science – Clarivate	25%	75%
Wiley	50%	50%
World Politics Review	5%	95%

A tagintézmények köre

2022. évben 147 intézménnyel kötött éves szerződést az MTA KIK elektronikus információszolgáltatásra és 34 határon túli intézménynek biztosít magyar nyelvű tudományos tartalmakhoz való hozzáférést.

Szakmai tevékenység

Az Elektronikus Információszolgáltatás (EISZ) Titkárság működése a tavasszal kezdődő árfolyamnövekedés ellenére stabil maradt köszönhetően elsősorban a tagintézmények fegyelmezetttségének, a számlák időbeni befizetésének és az MTA Titkárság Gazdasági Igazgatóság rugalmasságának.

A 2022. évi adatbázis előfizetések előkészítése 2021. februárban kezdődött, az EISZ Nemzeti Programban résztvevő tagintézmények igényfelmérő ívet kaptak, amelyet két héten belül kellett visszaküldeniük kitöltve az MTA KIK EISZ Titkárság részére. A nyomtatvány tartalmazta mindazon elektronikus tudományos tartalmak listáját, amelynek szolgáltatói konzorciumi ajánlatot kívántak adni. A tagintézmények az igényfelmérőn jelezheték az arra rögzített részen, hogy az igényfelmérőn nem szereplő tartalom mellett, mely egyéb tartalmat javasolják beszerzésre. Ezt követően az EISZ Titkárság összesítette és feldolgozta az igényfelmérés eredményeit, majd indikatív árajánlat benyújtására hívta fel a szolgáltatókat. Az indikatív árajánlatok alapján, a 2021. évi támogatási arányokkal számolva újabb igényfelmérőt küldött az EISZ Titkárság a tagintézményeknek, melyek feldolgozása a június PT ülésig megtörtént.

Az igényfelmérés eredményei és a szolgáltatók által benyújtott indikatív ajánlatok alapján, valamint a rendelkezésre álló költségvetési keretösszeg figyelembevételével az EISZ Titkárság elkészítette a következő évre vonatkozó beszerzési és költségvetési tervnek két eltérő változatát. A júliusi Programtanács ülésen a képviselők a két változat egyikét elfogadták.

Az új, 2023. évre vonatkozó támogatási arányokkal július és augusztus hónapban elkészítettük az önrékszámításokat és kiküldtük az intézményi megrendelő nyilatkozatokat, melyeket 2022. október 1-ig kellett visszaküldeni a tagintézményeknek.

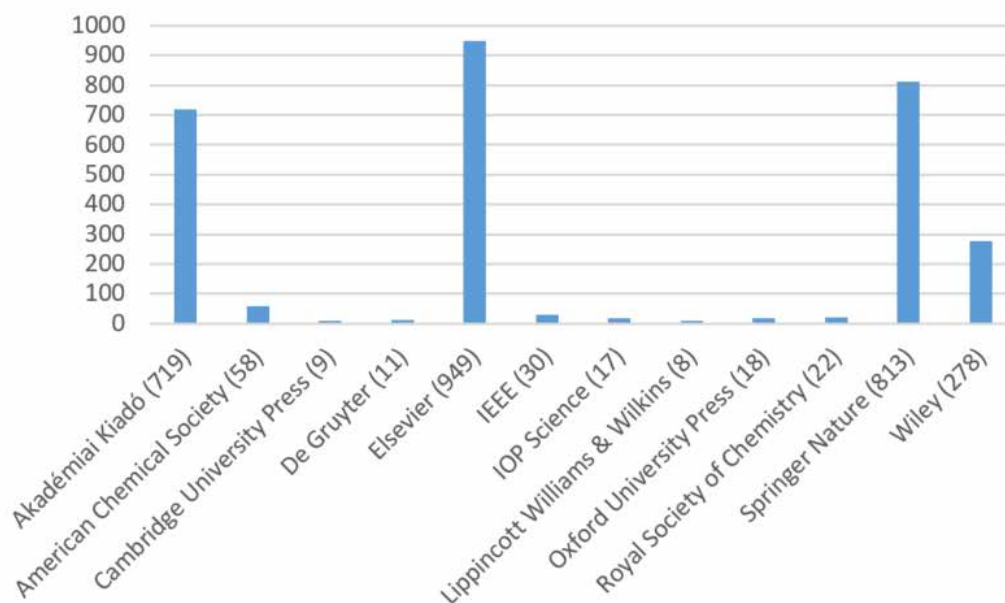
Október közepén Monok István főigazgató és Gaálné Kalydy Dóra főigazgató-helyettes részt vett a Frankfurti Könyvvásáron, több kiadóval is sikeres tárgyalásokat folytattak, konzorciumi kedvezményeket tudtak érvényesíteni.

A november 18-ei Programtanács ülésen a végleges beszerzési és költségvetési terv elfogadásra került.

A Határon túli projekt résztvevőinek 2022-ben budapesti közös tréninget tartott az EISZ Titkárság a magyar tudományos tartalmak kiadóival. A program keretében 34 határon túli intézmény fért hozzá 17 100, a magyar szolgáltatók által biztosított magyar nyelvű elektronikus könyvhöz.

Az év során kötött szolgáltatói szerződésekből 14 szolgáltatóval nyílt hozzáférésű publikációk megjelenését biztosító előfizetési szerződést kötött az MTA KIK, ennek alapján a publikációs díjakra a konzorciumban résztvevő tagintézményeknek nem kellett külön költeni. Az Oxford University Press-szel 2021-ben kötöttünk először átmeneti szerződést, akkor még meghatározott kvótára, 2022-ben az OA publikációk száma korlátlan lett. Számításaink szerint ez 2300 millió forint megtakarítást jelentett a tagintézményeknél. 2022. év során az EISZ konzorciumok read and publish szerződéseinek köszönhetően 2932 nyílt

hozzáférésű magyar tudományos közlemény jelent meg, ami 523 cikkel több, mint előző évben. A növekedés oka részben az Elsevier kiadó cikkfogadási szabályzati változása, így előző évben beadott cikkeket is 2022. évre számoltak, illetve a Wiley kiadónál 50 cikkel több jelent meg 2022. évben mint 2021-ben köszönhetően annak, hogy a konzorciumi intézmények kérése alapján nagyobb kiadási költséget vállalt az MTA Könyvtár. Emellett 47 nyílt hozzáférésű magyar nyelvű tudományos könyv jelenhetett meg a L'Harmattan és a Typotex kiadókkal kötött szerződéseinknek köszönhetően.

2022. évi OA publikált cikkek kiadónkénti megoszlása

Az év során több mint 50 kiadói webinarium szervezésében vett részt az osztály, egy COMPASS+ felhasználói tréninget személyes megjelenéssel tartottunk meg április folyamán. Folytattuk a Soá Vizuális Történelmi Archívum bemutatását, felhasználói tréninget viszünk az adatbázis elérési pontjaira, idén a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban és a zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Hatókörű Könyvtárban voltunk.

A 2022. évi, az NKFIH által pályázati úton finanszírozott Határon túli projekt keretében 34 határon túli intézménynek biztosítottunk hozzáférést az EISZ portfóliójában elérhető összes magyar szolgáltatáshoz. A határon túli kutatók számára a 2022. évtől vált elérhetővé az Akadémiai Kiadó Folyóiratcsomag-szolgáltatás, mely magában foglalja a nyílt hozzáférésű publikációk megjelenését.

Megegyeztünk a magyar szakkönyvkiadókkal arról, hogy, 2023. évtől az új tartalmak egyharmada már nyílt hozzáféréssel jelenik meg. A nemzeti nyílt tudomány állásfoglalásnak megfelelően bővíteni tudtuk az open access tartalmak mennyiségét.

Az év első negyedében számos elérési és szolgáltatási probléma merült fel az Elsevier kiadó Science Direct és Scopus adatbázisainál, a Programtanács felhatalmazása alapján tárgyalást kezdeményeztünk a kiadónál kompenzációra, a 2023. évi előfizetési összegből való jóváírásra. A tárgyalások sikeresek voltak.

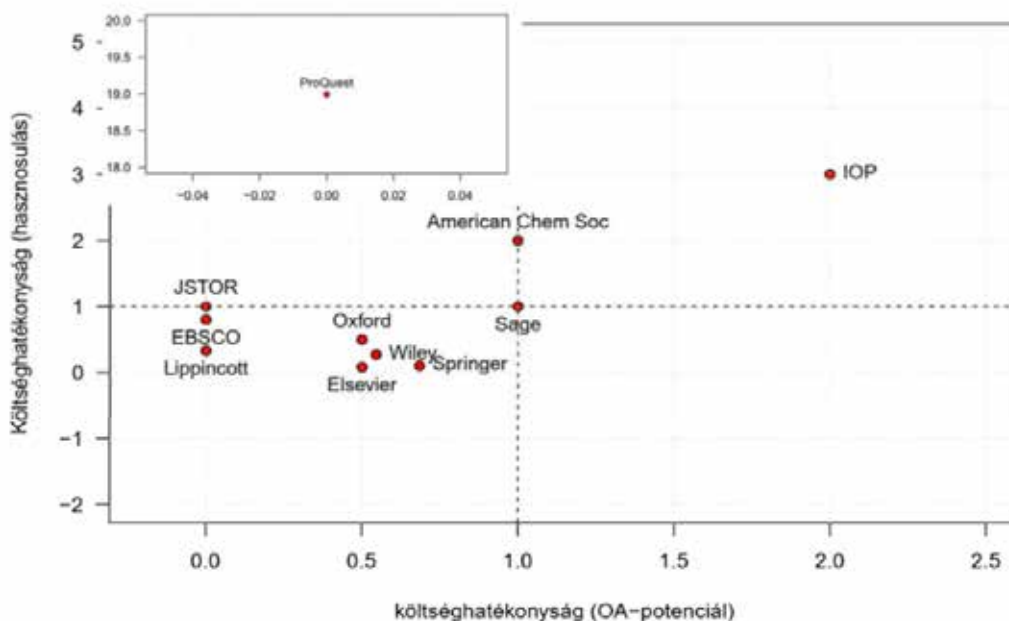
A COMPASS adatbázis fejlesztése érdekében 2022-ben a SKOLL Learning Technologies Kft-vel kötöttünk szerződést (ez a cég programozta a COMPASS adatbázist), a fejlesztés célja, hogy a magyar kibocsátás adatait a Dimensions adatbázis helyett az MTMT adatbázisból vegye a COMPASS+. Ez azt jelenti, hogy 2023-ban kb. 14 millió forintot spórolhatunk, nem kell előfizetni a Dimensions adatbázist és a teljes magyar tudományos kibocsátással tud dolgozni a COMPASS+ is.

Hasznosulási mutatók

Az MTA Könyvtár és Információs Központ Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztálya kísérletet tett arra, hogy feltérképezzük az EISZ kínálatában megjelenő szolgáltatók és termékek hazai hasznosulását a tudományos információ tényleges felhasználási szerkezete és az ún. „Open Access”-potenciáljuk kihasználása szempontjából egyaránt. Utóbbi szorosan kapcsolódik ahhoz a kurrens szakpolitikai támogatási elvhez, amely a hozzáférés kizárólagos finanszírozása helyett egyre inkább az OA-publikálási lehetőség (kvótavásárlás) pénzügyi támogatását helyezi előtérbe. Mindezen túl a kínálat hasznosulását és OA-potenciálját szisztematikusan összevetettük a szolgáltatókra vonatkozó hazai kiadásokkal, vagyis a jelenlegi költség szerkezettel, hogy a tényleges hazai fogyasztás költséghatékonyságát is jellemezni tudjuk. A vizsgálat sorozat legfontosabb általános megállapításai a következők:

- A kínálatot alkotó adatbázisok szintjén optimális felhasználás mellett a hasznosulási rangsorban első 17 adatbázis (min. 1% részesedés mellett) kiszolgálja a kibocsátás 98%-át, az 1% alatti részesedést is hozzávéve pedig kb. 40 adatbázisra van szükség. Ez rendre a kínálat (és többnyire a ténylegesen előfizetett) kör 17%-a, illetve 40%-a. Ebből a 17-ből (illetve 40-ből) is az első kettő képviseli a részesedés 70%-át, a továbbiak összesen 28%-ot. Az első kettő egy aggregátor, illetve egy Gold Open Access típusú lapkiadó
- A szolgáltatók szintjén a hasznosulás és OA-potenciál mentén a szereplők négy csoportba rendeződnek, amelyek vagy a hasznosulás, vagy az OA-potenciál szempontjából képviselnek nagyobb részesedést. A nagy kiadók közepes hasznosulással és jelentősebb OA-potenciállal jellemezhetők. A két dimenzió közötti alacsony korreláció arra mutat, hogy a szakpolitikának prioritizálnia szükséges: az OA-kvóták vagy a szükséges szakirodalom beszerzését tekintve elsődleges támogatást érdemlő célnak (illetve valamilyen optimum kialakítását teszi szükségessé a két cél együttes eléréséhez)
- A költséghatékonyság mutatói általában kedvezőtlenek, mind a hasznosulással, mind pedig az OA-potenciállal összevetett tényleges költségek esetében. A legtöbb szolgáltató, főként pedig a nagy kiadók az optimumtól lényegesen elmaradó hasznosulási költségekkel és attól kisebb mértékben elmaradó OA-potenciálra vetített költség hányaddal jellemezhetők. A kisebb kiadók egy köre azonban optimális vagy azt meghaladó pozíciót foglal el mindkét vonatkozásban (IOP, American Chemical Society, Sage). Az OA-potenciállal nem rendelkező szolgáltatók körében is megjelenik kiugró hatékonysággal (ProQuest) vagy közel optimálisan (EBSCO) hasznosuló szereplő.

A fenti eredmények aláhúzzák, hogy a hazai akadémiai szféra kommunikált, szolgáltatásokra vonatkozó igényei, illetve a szolgáltatók marketingtevékenysége, valamint az ezek által nagyban befolyásolt ráfordítások számos ponton erős kontrasztot alkotnak a hasznosulás mintázataival. Célszerű ennek fényében a kettő közötti távolságot egyrészt további vizsgálatokkal pontosítani, másrészt az eredményeknek az érintettek körében való kommunikációja és tervezésbe való beépítése révén is csökkenteni.

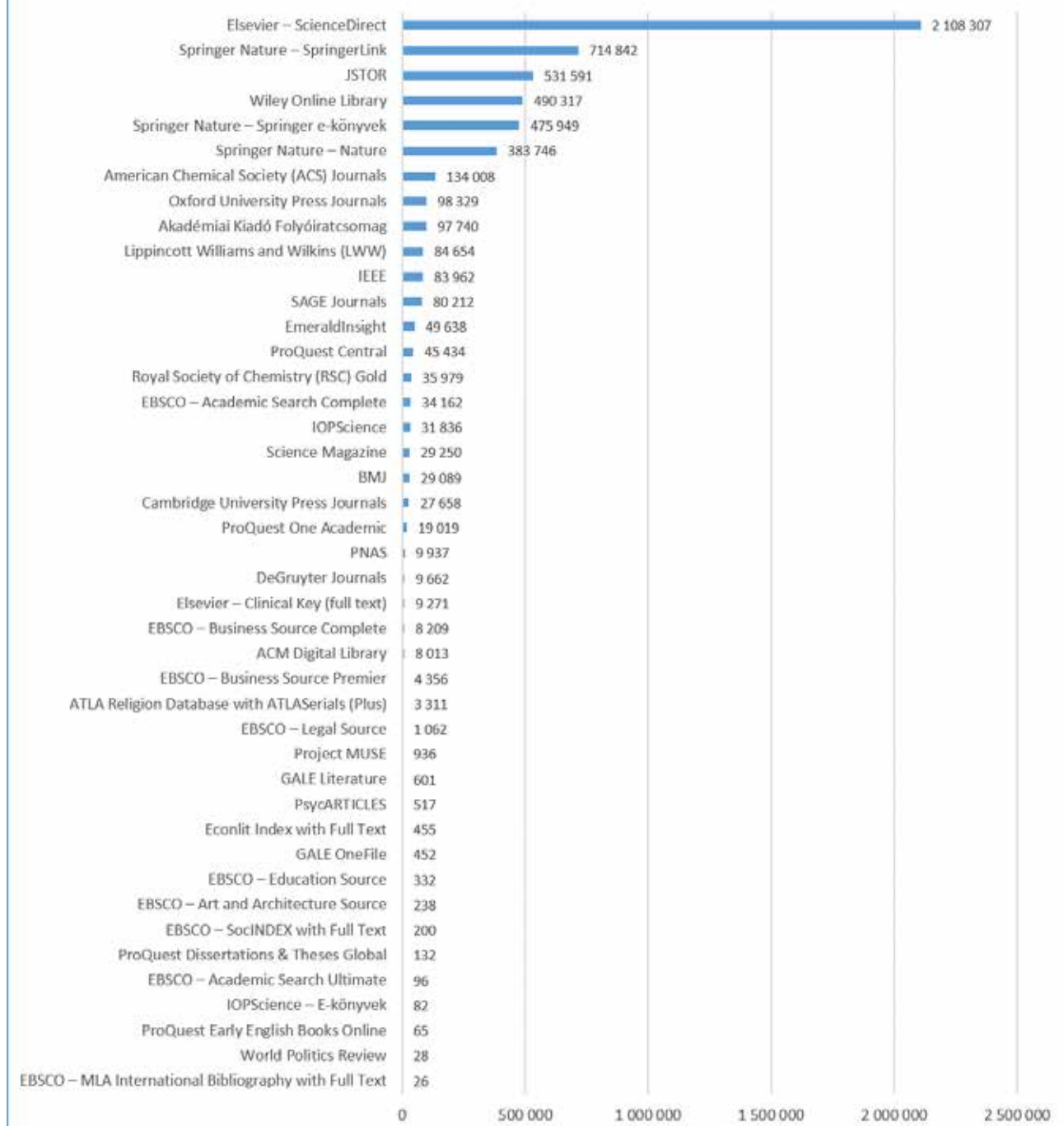

A szolgáltatók megoszlása költséghatékonysági mutatók szerint (hasznosulás, OA-potenciál)

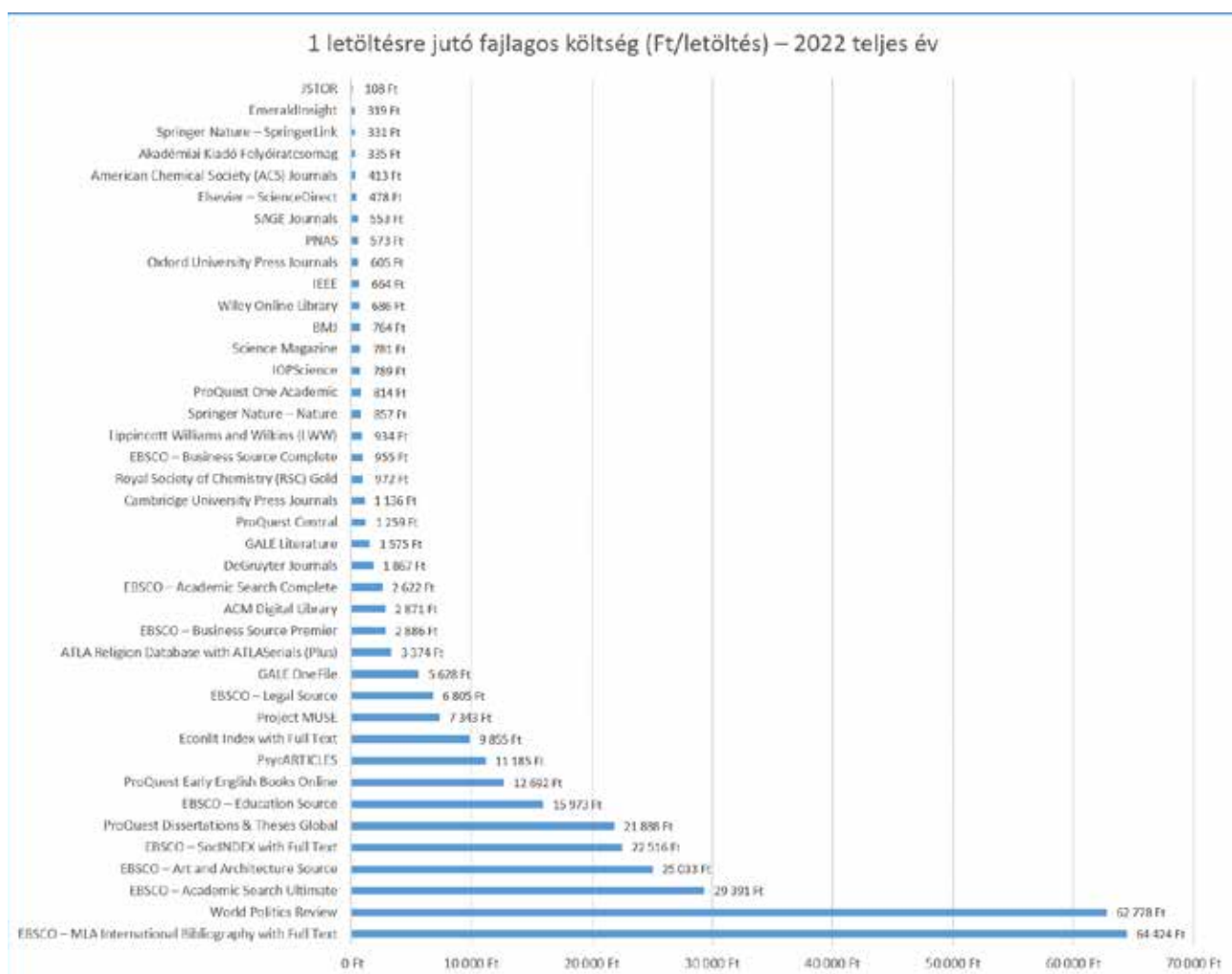
Használati statisztika

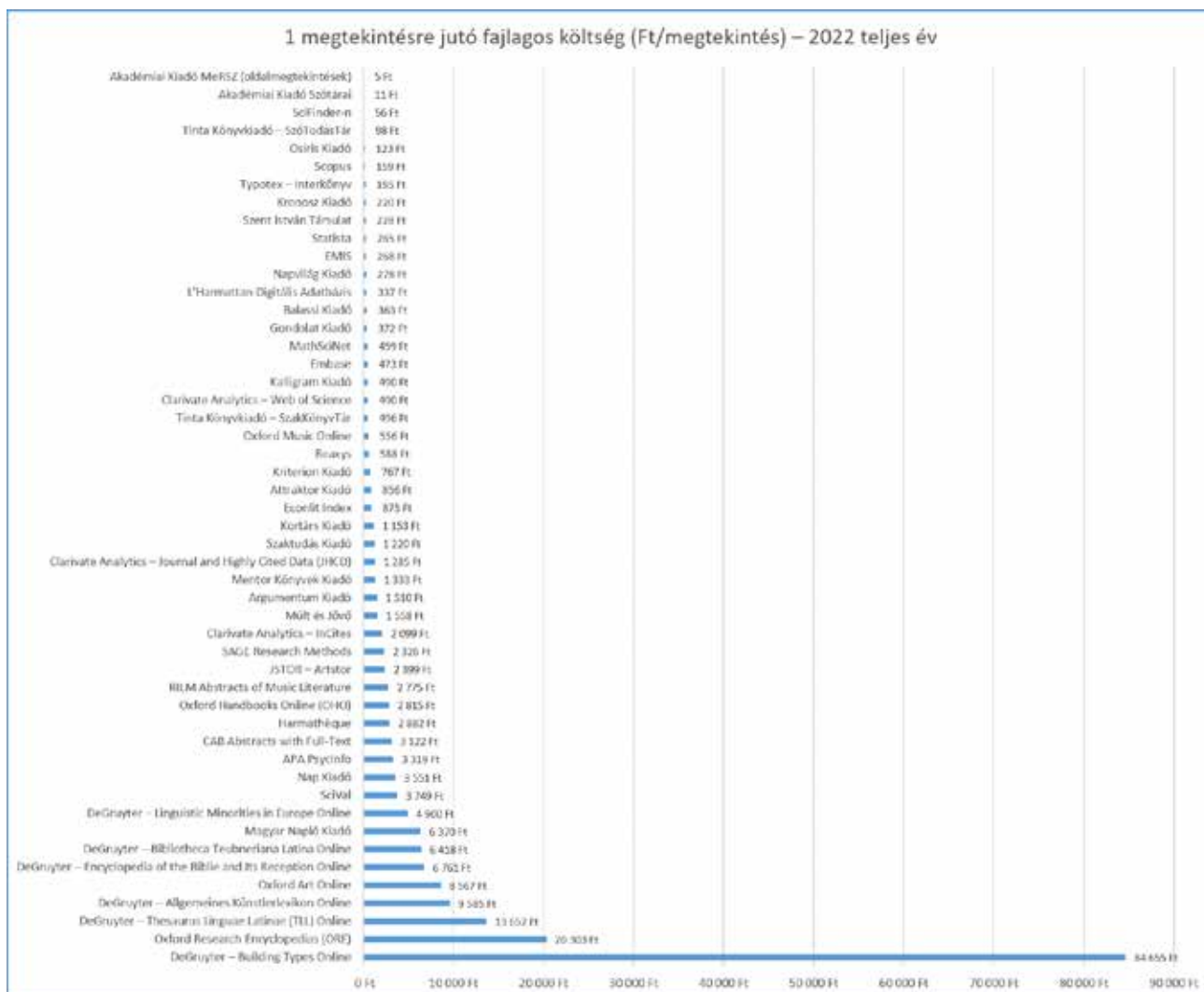
A 2022. évi teljes használati statisztikát az alábbi ábrák mutatják. Azonban az előzőekben leírt hasznosulási mutatókkal összevetve érdemes a letöltésekre szánt összegeket is megfigyelni és az intézményeknek későbbiekben megfontolandó az adatok tudatában dönteni a megrendelésről és a folyamatos, ismétlődő felhasználóképzésekről.

Letöltések száma (teljes szövegű adatbázisok) – 2022 teljes év

Előfizető intézmények számára vetített átlagos letöltésszám (letöltés/intézmény; teljes szövegű adatbázisok) – 2022 teljes év

